

DECYZJA

Na podstawie art. 3 pkt. 6 i 7, art. 6 ust. 1 pkt 2 lit. a, art. 7 pkt 1, art. 89 pkt 2, art. 92 ust. 6, art. 93 ust. 1 oraz art. 36 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (j. t. Dz. U. z 2022 r., poz. 840), Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 roku w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (j.t. Dz. U. z 2021 r., poz. 81) oraz Upoważnienia Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 01.10.2015 roku, a także art. 104 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 roku kodeks postępowania administracyjnego (j.t. Dz. U. z 2022 r. poz. 2000), po rozpatrzeniu wniosku Parafii Rzymskokatolickiej pw. Wniebowzięcia NMP w Bereźce o wydanie pozwolenia na przeprowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich przy malowidłach ściennych i stropowych w dawnej cerkwi greckokatolickiej w Bereźnicy Wyżnej

poz w a l a m

Parafii Rzymskokatolickiej pw. Wniebowzięcia NMP w Bereźce na przeprowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich przy malowidłach ściennych i stropowych w dawnej cerkwi greckokatolickiej w Bereźnicy Wyżnej, w następującym zakresie:

- badania konserwatorskie, tj. stratygraficzne, fizyko-chemiczne i dendrologiczne,
- oczyszczenie powierzchni malowideł i wstępne zabezpieczenie newralgicznych partii,
- usunięcie wtórnych przemalowań oraz wadliwych połączeń stolarskich i gwoździ,
- konsolidacja warstw technologicznych,
- dezynsekcja i dezynfekcja oraz impregnacja drewna,
- sklejenie pęknięć oraz flekowanie i kitowanie ubytków drewna,
- przyklejenie odspojonych pasów płótna oraz założenie nowych,
- uzupełnienie ubytków zaprawy oraz scalenia i rekonstrukcje warstw malarskich,
- werniksowanie końcowe.

Przy spełnieniu następujących warunków:

1. **dokonania odbioru częściowego prac z udziałem przedstawiciela WUOZ Delegatury w Krośnie:**
 - na etapie zakończonych badań konserwatorskich, z przedstawieniem dokonanego rozpoznania stratygraficznego warstw malarskich, celem wytypowania warstw przeznaczonych do ekspozycji,
 - na etapie zakończonej konserwacji technicznej z przedstawieniem próby konserwacji estetycznej.
2. kierowania albo samodzielnego wykonywania wyżej wymienionych prac przez osobę spełniającą wymogi art. 37a ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
3. przekazania przez Wnioskodawcę – najpóźniej 14 dni przed rozpoczęciem prac (w trakcie prac 14 dni przed dokonaniem zmiany) – do WUOZ Delegatury w Krośnie:
 - a. danych dotyczących osoby wymienionej w pkt 2 (imię, nazwisko, adres),
 - b. dokumentów potwierdzających spełnianie określonych wyżej wymagań,
 - c. oświadczenia o przyjęciu przez tę osobę obowiązku kierowania tymi pracami albo samodzielnego ich wykonywania.

Niespełnienie powyższych warunków będzie skutkowało nieważnością decyzji - pozwolenia oraz ewentualnym nałożeniem kary określonej w art. 107d ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Prace konserwatorskie i restauratorskie wykonywane będą zgodnie z programem określonym w: „Programie prac konserwatorskich i restauratorskich przy polichromiach ścian, stropu oraz chórze cerkwi pw. św. Mikołaja Cudotwórcy w Bereźnicy Wyżnej, obecnego kościoła rzymskokatolickiego pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny”, autorstwa konserwatora dzieł sztuki mgr Izabeli Michalik, stanowiącym integralny załącznik do niniejszej decyzji.

Postępowanie w sprawie wydanego pozwolenia może zostać wznowione, a następnie pozwolenie może zostać cofnięte lub zmienione na podstawie art. 47 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Niniejsze pozwolenie jest ważne do 31 grudnia 2026 roku.

Inwestora zobowiązuje się do przestrzegania warunków zawartych w cytowanym wyżej rozporządzeniu MKiDN (§ 12 ust. 2 pkt 1-6):

1. zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o terminie rozpoczęcia i zakończenia wskazanych w pozwoleniu prac lub badań;
2. zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o terminie podjęcia określonych czynności związanych z wydanym pozwoleniem, przynajmniej 3 dni przed rozpoczęciem tych czynności;
3. niezwłocznego zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o zagrożeniach lub nowych okolicznościach ujawnionych w trakcie prowadzenia wskazanych w pozwoleniu prac albo badań;
4. prowadzenia dokumentacji przebiegu wskazanych w pozwoleniu prac albo badań oraz opracowania wyników tych badań, w sposób umożliwiający jednoznaczną identyfikację i dokładną lokalizację przestrzenną wszystkich czynności, użytych materiałów oraz dokonanych odkryć, i przekazania jej wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w terminie 3 miesięcy od dnia zakończenia tych prac lub badań;
5. opracowania sposobu postępowania z zabytkiem po zakończeniu wskazanych w pozwoleniu prac albo badań i przekazania tego opracowania wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w terminie 3 miesięcy od dnia zakończenia tych prac lub badań;
6. podjęcia innych działań, które zapobiegają uszkodzeniu lub zniszczeniu zabytku.

UZASADNIENIE

Dawna cerkiew greckokatolicka w Bereźnicy Wyżnej powstała w latach 30-tych XIX wieku. Jej wnętrze zdobi figuralno-ornamentalna polichromia pokrywająca ściany i stropy. Przypuszczać należy, że pochodzi ona z okresu budowy cerkwi, jednakże w swej historii była kilkakrotnie przemalowywana, przez co zatraciła swój oryginalny wyraz artystyczny. Stan zachowania malowideł wymusza podjęcie prac; widoczne są liczne odspojenia oraz ubytki, podobrazie jest porażone przez drewnojady, pasy płótna odspajają się. Przedłożony przez Inwestora *Program prac...* precyzuje planowane do zrealizowania działania, które zakładają poprawę stanu technicznego malowideł oraz przywrócenie im oryginalnej estetyki. Biorąc powyższe pod uwagę zdecydowano, jak na wstępie.

Przywołanie art. 3 pkt 6 i 7 ustawy o ochronie zabytków... definiuje rodzaj wykonywanych działań przy zabytku. Art. 6 ust. 1 pkt 2 lit. a, art. 7 pkt 1 teże ustawy określa zakres przedmiotowy ochrony konserwatorskiej. Art. 36 ust. 1 pkt 1 w/w ustawy powołano, gdyż pozwolenie dotyczy prac przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków decyzją A-1391 z 14.05.1996 roku. Powołanie przepisów art. 89 pkt 2, art. 92 ust. 6, art. 93 ust. 1 teże ustawy znajduje podstawę w zakresie właściwości miejscowej, rzeczowej i instancyjnej Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków do rozpoznania niniejszej sprawy, który uprawnienia swoje przekazał na podstawie Upoważnienia z 01.10.2015 roku. Przepis rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich... przytoczono, gdyż rozporządzenie to określa tryb i sposób wydawania pozwoleń, w tym szczegółowe wymagania, jakim powinien odpowiadać wniosek i pozwolenie na prowadzenie prac przy zabytku wpisanym do rejestru. Art. 104 kpa powołano, gdyż decyzja załatwia przedmiotową sprawę.

Niniejsze pozwolenie nie zwalnia inwestora z obowiązku uzyskania przewidzianych przepisami prawa innych uzgodnień i pozwoleń.

Od niniejszej decyzji przysługuje Stronom – na podstawie art. 127 § 1 i art. 129 § 1 i 2 Kpa – za pośrednictwem WUOZ Delegatury w Krośnie – odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Warszawie w terminie 14 dni od daty jej doręczenia.

Zgodnie z art. 127a § 1 kpa w trakcie biegu terminu do wniesienia odwołania Strona może zrzec się prawa do wniesienia odwołania wobec organu administracji publicznej, który wydał decyzję. Zgodnie z art. 127a § 2 z dniem doręczenia organowi administracji publicznej oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania przez ostatnią ze stron postępowania, decyzja staje się ostateczna i prawomocna.

Załącznik:

„Program prac konserwatorskich i restauratorskich przy polichromiach ścian, stropu oraz chórze cerkwi pw. św. Mikołaja Cudotwórcy w Bereźnicy Wyżnej, obecnego kościoła rzymskokatolickiego pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny”, oprac. I. Michalik, Kraków 2023.

Z upoważnienia
Podkarpackiego
Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Łukasz Dzik
KIEROWNIK DELEGATURY W KROŚNIE

Otrzymuje:

1. Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowzięcia NMP w Bereźce, Bereźka 41B, 38-610 Polańczyk.

Do wiadomości:

1. Kuria Metropolitalna w Przemyślu, Pl. Katedralny 4a, 37-700 Przemyśl.
2. A/a x 2 – Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków z siedzibą w Przemyślu, Delegatura w Krośnie, ul. Bieszczadzka 1c, 38-400 Krosno.

KURIA METROPOLITALNA
Plac Katedralny 4 a
tel. 16 678 66 94
PL 37-700 PRZEMYŚL

Przemyśl, 02.03.2023 r.

L. dz. 243/151/2023

Parafia Rzymskokatolicka
Berezka
pw. Wniebowzięcia NMP
Berezka 41 B
38-610 POLAŃCZYK

W odpowiedzi na prośbę parafii z dnia 25 lutego 2023 r., Ldz. 2/2023, Kuria Metropolitalna w Przemyślu, niniejszym **wyraża zgodę** na prowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich przy polichromii i ikonostasie w zabytkowym kościele filialnym w Bereźnicy Wyżnej zgodnie z przedstawionym Programem prac opracowanym przez mgr Izabelę Michalik.

PRZEWODNICZĄCY KOMISJI
ARTYSTYCZNO-BUDOWLANEJ
DIECEZJALNY KONSERWATOR
ZABYTKÓW

ks. Wojnarowski
ks. Marek Wojnarowski

+ Stanisław Jurek
WIKARIUSZ GENERALNY

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

I RESTAURATORSKICH PRZY POLICHROMIACH ŚCIAN, STROPU ORAZ CHÓRZE CERKWI PW. ŚW. MIKOŁAJA CUDOTWÓRCY W BEREŻNICY WYŻNEJ, OBECNEGO KOŚCIOŁA RZYMSKOKATOLICKIEGO PW. NARODZENIA NAJSWIĘTSZEJ MARII PANNY

AUTOR OPRACOWANIA:

Mgr Izabela Michalik
Konservator dzieł sztuki
Dyplom nr 8401

Izabela Michalik

Kraków, 2023

SPIS TREŚCI

I. KARTA IDENTYFIKACYJNA ZABYTK	str. 3
1. Dane ogólne	
2. Przedmiot i zakres opracowania	
3. Podstawa opracowania	
II. ZAGADNIENIA HISTORYCZNE	str. 9
III. OPIS OBIEKTU	
IV. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ	str. 9
V. CEL I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE	str. 13
VI. PROPONOWANY PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH	str. 14

zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (tj. *Dz.U. 2021 poz. 82, z późn. zm.*)

- Obowiązujące polskie normy i przepisy
- *Stanisław Kryciński, Cerkwie w Bieszczadach, Pruszków: Rewasz, 2005, s. 49-50, ISBN 83-89188-39-2, ISBN 83-89188-38-4, OCLC 69495051.*
- Magdalena i Artur Michniewscy, Marta Duda *Cerkwie drewniane Karpat. Polska i Słowacja*, Wydawnictwo Rewasz, Pruszków 2003, str. 183, ISBN 83-89188-08-2
- *Bereznica Wyżna (gm. Solina), [w:] Krzysztof Zieliński (red.), Leksykon drewnianej architektury sakralnej Podkarpacia. T. 1, A-L, Rzeszów: Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju i Promocji Podkarpacia "Pro Carpathia", 2011, s. 15, ISBN 978-83-61577-09-6, OCLC 838422019.*

II. ZAGADNIENIA HISTORYCZNE

Cerkiew św. Mikołaja Cudotwórcy w Bereźnicy Wyżnej – dawna drewniana filialna cerkiew greckokatolicka, znajdująca się w Bereźnicy Wyżnej, wzniesiona w pierwszej połowie XIX w.

Po 1947 po wysiedleniach ludności ukraińskiej cerkiew przejęta przez kościół rzymskokatolicki. Użytkowana jako kościół filialny pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny Berezce.

Cerkiew zbudowana została w roku 1830¹ lub 1839² przez cieślę Jana Hnatkowskiego z fundacji Mikołaja Krajewskiego w miejscu poprzedniej wzmiankowanej w 1756³. Należała do parafii greckokatolickiej w Żernicy Wyżnej. Została odnowiona w 1902. W okresie wysiedleń w budynku stacjonowało wojsko. Po 1947 przejęta przez Kościół rzymskokatolicki. W 1961 zamknięta przez Urząd do Spraw Wyznań w Rzeszowie. Przywrócona do kultu w 1970⁴.

¹ *Stanisław Kryciński, Cerkwie w Bieszczadach, Pruszków: Rewasz, 2005, s. 49-50, ISBN 83-89188-39-2, ISBN 83-89188-38-4, OCLC 69495051.*

² Magdalena i Artur Michniewscy, Marta Duda *Cerkwie drewniane Karpat. Polska i Słowacja*, Wydawnictwo Rewasz, Pruszków 2003, str. 183, ISBN 83-89188-08-2

³ *Stanisław Kryciński, tamże.*

⁴ *Bereznica Wyżna (gm. Solina), [w:] Krzysztof Zieliński (red.), Leksykon drewnianej architektury sakralnej Podkarpacia. T. 1, A-L, Rzeszów: Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju i Promocji Podkarpacia "Pro Carpathia", 2011, s. 15, ISBN 978-83-61577-09-6, OCLC 838422019.*

I. KARTA IDENTYFIKACYJNA ZABYTKU

1. Dane ogólne

RODZAJ	POLICHROMIA FIGURALNO-ORNAMENTALNA
AUTOR	NIEZNANY
DATOWANIE	1839
LOKALIZACJA	CERKIEW PW. ŚW. MIKOŁAJA CUDOTWÓRCY W BEREŻNICY WYŻNEJ, OBECNY KOŚCIÓŁ RZYMSKOKATOLICKI PW. NARODZENIA NAJŚWIĘTSZEJ MARIII PANNY
WŁAŚCICIEL/ UŻYTKOWNIK	PARAFIA RZYMSKOKATOLICKA W BEREZCE
MATERIAŁY I TECHNIKA	TECHNIKA KLEJOWA (?) NA DESKACH
REJESTR ZABYTKÓW	Nr rej.: A-1391 z 14.05.1996

2. Przedmiot i zakres opracowania

Przedmiotem niniejszego opracowania jest program prac konserwatorskich dla elementów wystroju wnętrza Cerkwi św. Mikołaja Cudotwórcy w Bereżnicy Wyżnej, obecnie kościół filialny pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny parafii w Berezce.

3. Podstawa opracowania

- Uzgodnienia z Inwestorem
- Wizja i pomiary w terenie
- Umowa
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz.U. 2021 r. poz. 2351, tj. z późn. zm, Ustawa z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Prawo budowlane oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2022 poz. 1557)
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840)
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy

IV. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Konstrukcja drewnianego stropu, ścian oraz chóru wydaje się być stabilna i dobrze zachowana.

Obszar prawdopodobnie pierwotnej warstwy malarskiej ściennej znajduje się za ikonostasem i baldachimem. Jej stan zachowania jest zły i wymaga pilnej ingerencji w celu zachowania substancji zabytkowej. Warstwa malarska jest silnie zdegradowana, łuszczy się i osypuje. Występują liczne mniejsze i większe ubytki warstwy malarskiej. Widoczne są też niewielkie ciemniejsze plamki, które mogą wskazywać na zainfekowanie tego obszaru przez mikroorganizmy. Do takiego stanu mogła doprowadzić wilgoć obecna w kościele i/lub zawilgocenie samych ścian, przy których swobodna cyrkulacja powietrza była utrudniona przez dosunięty niemal do jej powierzchni ikonostas.

Widoczna na pozostałej powierzchni ścian i stropu polichromia pokrywająca deski, jest prawdopodobnie wtórna, lecz wykonana po formie, w kolorystyce przybliżonej do kolorystyki warstw pierwotnych. Jej barwy są jednak mniej subtelne, brak występujących na imitacji boniowania uźyleń naśladowujących powierzchnię marmuru. Sceny figuralne znajdujące się na stropie oraz pas lamperii zdają się być przemalowane w technice olejnej, ale techniki pierwotne i wtórne wymagają badań specjalistycznych.

Obecnie widoczne warstwy, choć z daleka wydają się być w dość dobrej kondycji, przy dokładniejszym rozpoznaniu okazują się jednak być w stanie niezadowolającym. Łuszczą się, występują ubytki warstwy malarskiej i gruntu do drewnianego podłoża. Miejscami widoczne są ciemniejsze zaplamienia pochodzące zapewne z zawilgocenia/załania w wyniku nieszczelności dachu (który został już poddany pracom remontowym). Po wstępnych oględzinach można przypuszczać, że warstwa pierwotna, jeśli występuje, jest mocno osłabiona, spudrowana i poza nielicznymi miejscami może być trudna do odstąpienia.

Cała powierzchnia polichromii jest ponadto zabrudzona (zanieczyszczeniami pochodzącymi z powietrza, pajęczynami itp.).

III. OPIS OBIEKTU

Cerkiew w Bereźnicy Wyżnej jest świątynią orientowaną, o konstrukcji zrębowej, pozornie dwudzielną, z babińcem wtopionym w bryłę budowli. Od zachodu do świątyni dostawiony jest przedsionek o konstrukcji słupowej. Prostokątny babiniec i nawa jednakowej szerokości. Prezbiterium węższe, zbudowane na planie prostokąta. Od północy przylega do niego zakrystia. Nad babińcem, nawą i prezbiterium znajduje się czterospadowy, jednokalenicowy dach. Nad przedsionkiem i zakrystią dachy pulpitowe⁵.

We wnętrzu znajduje się duża część ikonostasu z XIX-wiecznymi ikonami, który przesunięty został na tylną ścianę prezbiterium. Część ikon skradziona została w latach 80. XX wieku. Do lat 70. XX wieku w cerkwi znajdował się fragment XVII-wiecznego ikonostasu z poprzedniej cerkwi. Ściany i strop ozdabia figuralna polichromia. W zakrystii znajduje się przedwojenne tabernakulum⁶.

Przed cerkwią, na jej osi, znajduje się drewniana dwukondygnacyjna dzwonnica o konstrukcji słupowej, nakryta dachem namiotowym. Wzniesiona w 1830. Znajdujący się w niej dzwon pochodzi z 1868⁷.

Przy cerkwi zlokalizowany jest cmentarz, na którym znajdują się groby lokalnych właścicieli ziemskich⁸.

⁵ *Bereźnica Wyżna (gm. Solina), [w:] Krzysztof Zieliński (red.), tamże.*

⁶ Tamże

⁷ Tamże

⁸ Tamże

VI. PROPONOWANY PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Niezbędne jest prowadzenie na bieżąco – przed, w trakcie i po zakończeniu działań konserwatorskich dokumentacji fotograficznej, ewentualnie rysunkowej dokumentującej elementy polichromii. Po zakończeniu prac należy przygotować pełną dokumentację konserwatorską.

Prace badawcze:

1. Badania historyczne (kwerenda) przeprowadzone przez historyka sztuki mające na celu odnalezienie materiałów archiwalnych, starych fotografii itp. a także analogii, wzorów stylistycznych i ikonograficznych, opracowanie informacji dotyczących obiektu.
2. Po ustawieniu rusztowań i uzyskaniu dostępu do stropu – badania konserwatorskie umożliwiające potwierdzenie rozpoznania stratygrafii (potwierdzenie występowania przemalowań, zasięgu zniszczeń, a przede wszystkim ustalenia pełnej pierwotnej kolorystyki wystroju.
3. Badania fizyko-chemiczne mające na celu identyfikację techniki warstw pierwotnych (określenie spoiw i pigmentów polichromii na stropie i w obrębie polichromii ścian oraz chóru) oraz badania dendrologiczne.

Prace konserwatorsko-restauratorskie

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej stanu zachowania przed rozpoczęciem prac.
2. Demontaż wszystkich elementów ikonostasu oraz ołtarza.
3. Odczyszczenie powierzchni z luźnych nawarstwień kurzu i brudu (na ile pozwala stan warstwy malarskiej).
4. Wstępne podklejenie i zabezpieczenie łuszczących, pudrujących i osypujących się partii polichromii wraz z gruntem (metodą dobraną po przeprowadzeniu prób, np. bibułka japońska, Klucel, klej króliczy lub Paraloid B-72 w acetonie).
5. Gruntowne odczyszczenie całej powierzchni polichromii metodami wybranymi po wykonaniu prób (gumki do mazania, wishaby, itp.)
6. Mechaniczne/chemiczne usunięcie przemalowań i zniekształceń formy malarskiej celem usunięcia wtórnych nawarstwień i odsłonięcia oryginału po uprzednim wykonaniu prób na stosowane materiały oraz w celu doboru optymalnych metod i środków działania.
7. Usunięcie wadliwych połączeń stolarskich i gwoździ metalowych.

V. CEL I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Zakłada się przeprowadzenie pełnej konserwacji technicznej i estetycznej polichromii ścian, stropu i chóru, która zahamuje proces degradacji warstw technologicznych i przywróci pierwotne walory estetyczne. Pierwszym etapem powinno być przeprowadzenie badań stratygraficznych oraz uzupełniających badań fizyko-chemicznych pozwalających określić technikę wykonania warstw pierwotnych i wtórnych.

Zabiegi techniczne winny objąć najpierw wstępne a następnie pełne utrwalenie i konsolidację osłabionych warstw polichromii i gruntów, oczyszczenie z zabrudzeń, w razie stwierdzenia ataku mikrobiologicznego wykonanie zabiegów dezynfekcji i dezynsekcji, a w dalszej kolejności impregnacji strukturalnej drewna. Konieczne będzie również wzmocnienie i ustabilizowanie połączeń drewnianych elementów ścian i stropów a także uzupełnienie ubytków drewna. Pasy płócienne występujące gdzieś na stropie wymagają podklejenia lub wymiany na nowe (wraz z rekonstrukcją w tych miejscach warstwy malarskiej).

Należy w miarę możliwości usunąć przemalowania, chyba że brak jest pod nimi warstw pierwotnych lub są one obecne, ale proces usuwania warstw wtórnych może je uszkodzić.

Zaleca się w miarę możliwości przywrócenie pierwotnej kolorystyki dekoracji figuralno-ornamentalnej. W przypadku braku możliwości odsłonięcia warstw pierwotnych sugeruje się zabezpieczenie warstw wtórnych i korektę ich kolorystyki oraz kompozycji farbami odwracalnymi poprzez warstwy laserunkowe tak, aby nawiązywały do kolorystyki i podziałów architektonicznych warstw pierwotnych (również ewentualnie rekonstrukcję kluczowych pierwotnych podziałów architektonicznych). Konieczne jest też uzupełnienie warstw zapraw/gruntów w miejscach ubytków oraz opracowanie ich powierzchni, a następnie uzupełnienie ubytków warstwy malarskiej oraz retusz trwałych przebarwień, zaplamień.

Zakłada się też prace konserwatorsko-restauratorskie polichromii chóru. Po przeprowadzeniu badań stratygraficznych i ustaleniu kolejności warstw zostanie podjęta decyzja o próbie usuwania warstw wtórnych na podstawie przeprowadzonych testów pozwalających dobrać odpowiednią metodę. Konieczne jest również oczyszczenie z zabrudzeń, w razie stwierdzenia ataku mikrobiologicznego wykonanie zabiegów dezynfekcji i dezynsekcji, a w dalszej kolejności impregnacji strukturalnej drewna. Konieczne będzie również wzmocnienie i ustabilizowanie połączeń drewnianych elementów i uzupełnienie ubytków drewna. W następnej kolejności uzupełnienie warstw gruntów i warstw malarskich, a na koniec ich zabezpieczenie.

8. Podklejenie metodą iniekcji odspojonych partii malowidła i zaprawy (np. Vinavil, Primal AC, itp. lub inne dobrane do faktycznych potrzeb)
9. Wykonanie dezynsekcji i dezynfekcji drewna przez iniekcje i powlekanie (można połączyć oba zabiegi łącząc np. produkty firmy Bresciani tj. Xirein i Lechinicida lub podobne).
10. W razie potrzeby impregnacja strukturalna podłoża drewnianego np. Paraloidem B-72 w acetonie, toluenie lub ksylenie poprzez powlekanie pędzlem.
11. Prace stolarskie – sklejenie pęknięć. Drobne rozeschnięcia zostaną uzupełnione cienkimi flekami z odpowiednich gatunków drewna w celu wzmocnienia rozeschniętych belek i desek. Wstawki zostaną osadzone na kleju stolarskim.
12. Uzupełnienie mniejszych ubytków drewna kitami z żywicy dwuskładnikowej.
13. Przyklejenie odspojonych fragmentów płótna do podłoża.
14. Wykonanie nowych pasów płóciennych (przygotowanie pasów, dekatyzacja, naklejenie przygotowanych pasów w miejsca ubytków, sęków, na łączeniach desek – tam, gdzie jest to niezbędne.
15. Uzupełnienie ubytków zaprawy tradycyjną zaprawą kredowo-klejową modyfikowaną zmydlonym woskiem lub gotowymi produktami na bazie żywicy akrylowych lub winylowych.
16. Zabezpieczenie wtórnych warstw malarskich przeznaczonych do retuszu.
17. Uzupełnienie ubytków warstwy malarskiej. Zakłada się retusz pigmentami mineralnymi w proszku identycznymi lub zbliżonymi do oryginalnych. Jednakże dokładna metoda, sposób i spoiwo do wykonywania uzupełnień zostaną określone po wykonaniu prób. Zakłada się wykonanie punktowania, które umożliwi zachowanie zabytkowego charakteru dekoracji malarskich.
18. Retusz wtórnych warstw malarskich farbami odwracalnymi.
19. Zabezpieczenie warstwy malarskiej werniksem o spoiwie dobranym po przeprowadzeniu prób.
20. Wykonanie dokumentacji powykonawczej (w tym fotograficznej po zakończeniu prac).

Fot. 1. Cerkiew pw. Mikołaja Cudotwórcy w Bereźnicy Wyżnej – widok wnętrza. Stan przed konserwacją. Fot. Izabela Michalik, luty 2023

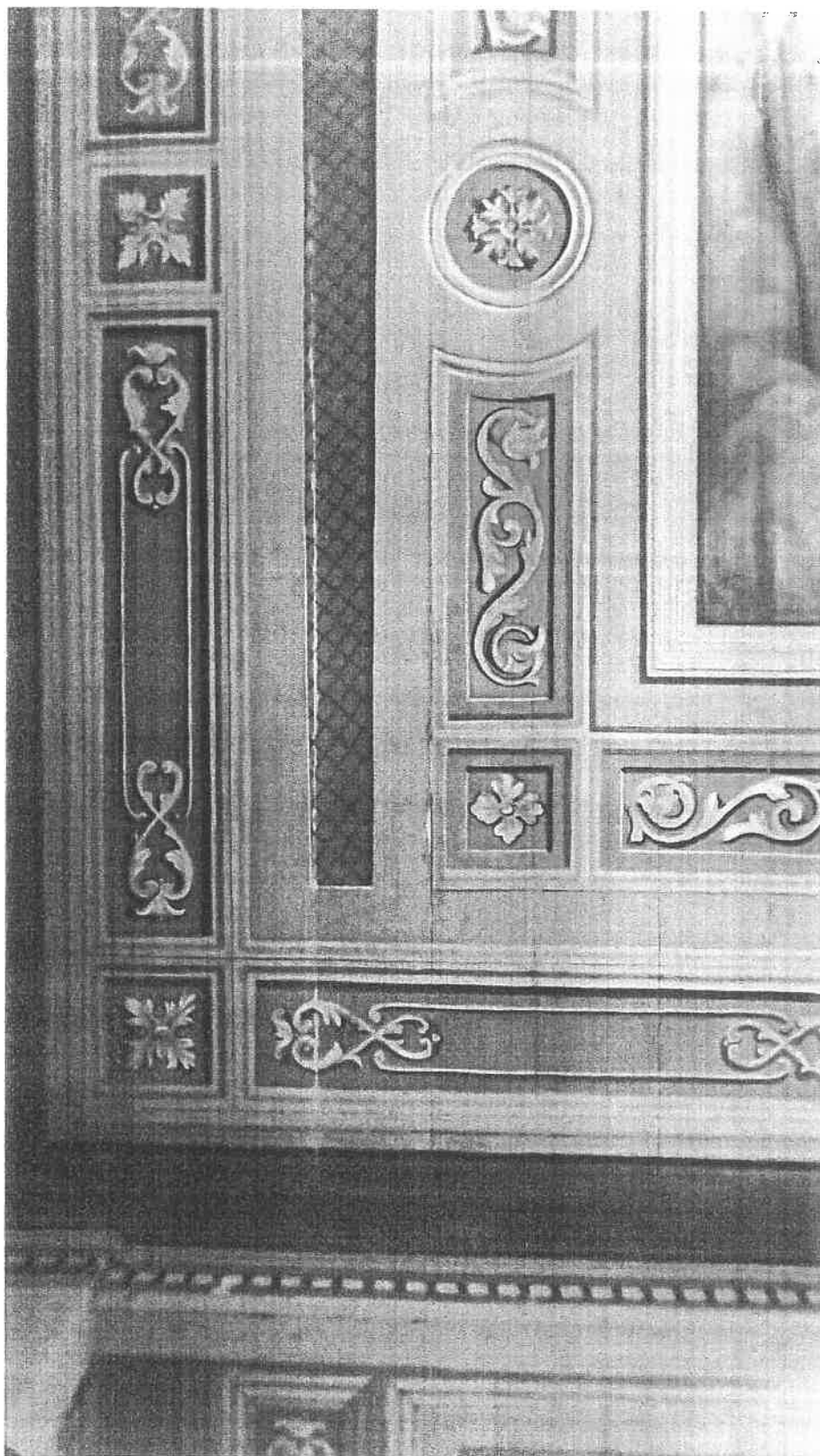
Fot. 2. Cerkiew pw. Mikołaja Cudotwórcy w Bereźnicy Wyżnej – widok wnętrza na część chóralną. Stan przed konserwacją. Fot. Izabela Michalik, luty 2023

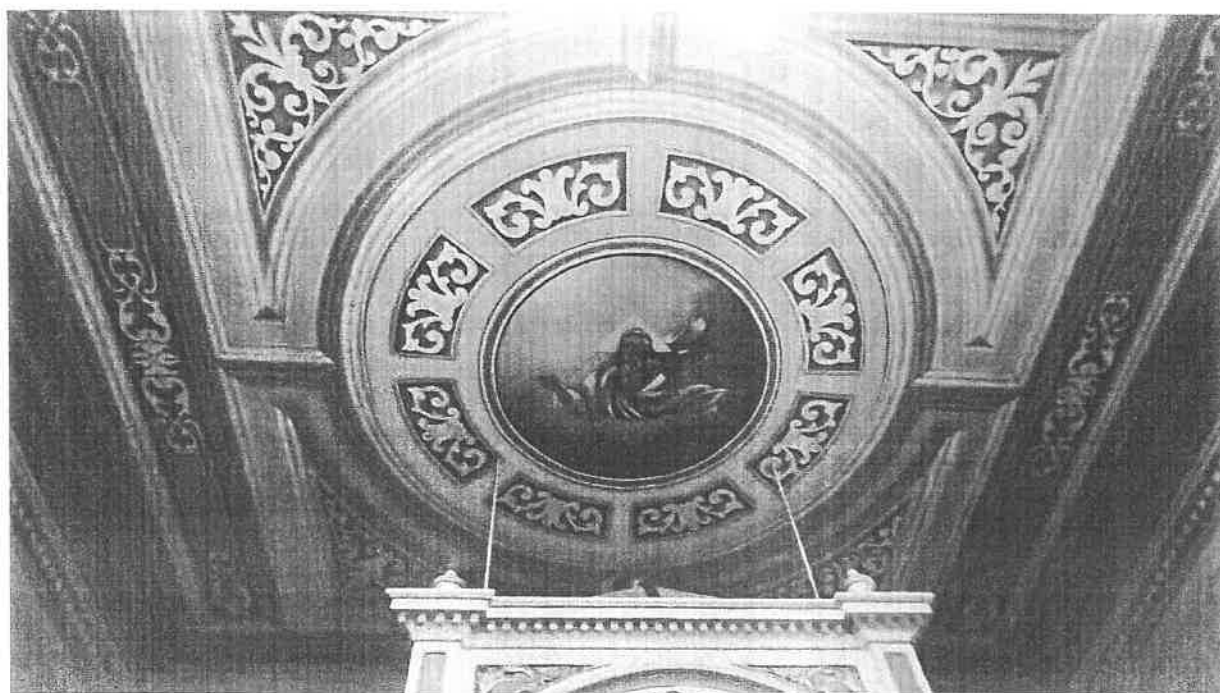
Fot. 4. Cerkiew pw. Mikołaja Cudotwórcy w Bereźnicy Wyżnej – malowidło na stropie usytuowane w nawie głównej przedstawiające Trójcę Świętą. Stan przed konserwacją. Fot. Izabela Michalik, luty 2023

Fot. 3. Cerkiew pw. Mikołaja Cudotwórcy w Bereźnicy Wyżnej – malowidło na stropie usytuowane w nawie głównej przedstawiające Wniebowzięcie NMP. Stan przed konserwacją. Fot. Izabela Michalik, luty 2023

Fot. 6. Cerkiew pw. Mikołaja Cudotwórcy w Bereźnicy Wyżnej – zbliżenie ukazujące polichromię na stropie z motywem ornamentalnym. Widoczne zacieki i zaplamienia oraz łuszczące się warstwy malarskie. Stan przed konserwacją. Fot. Izabela Michalik, luty 2023

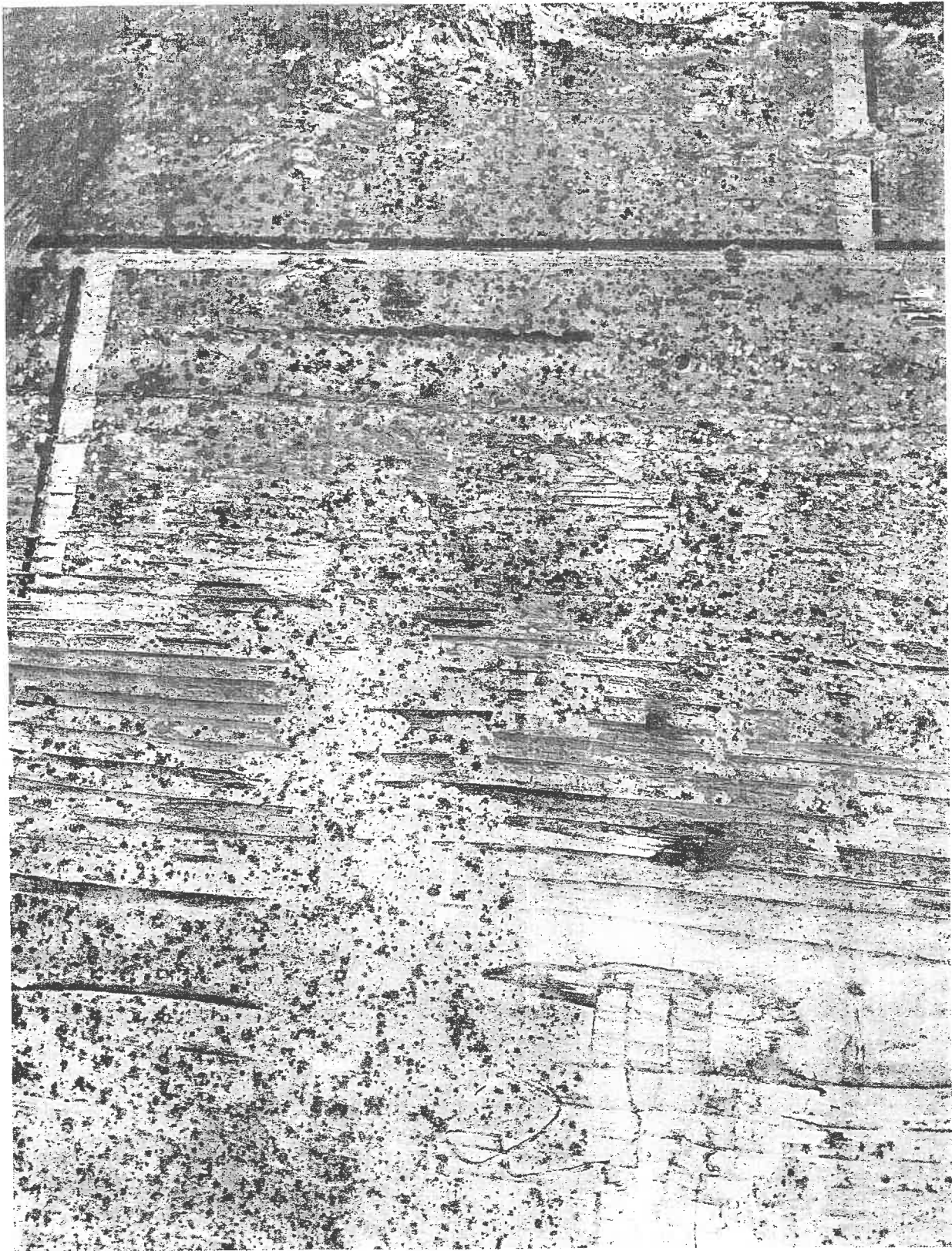
Fot. 5. Cerkiew pw. Mikołaja Cudotwórcy w Bereźnicy Wyżnej – malowidło na stropie usytuowane w prezbiterium przedstawiające Boga Ojca. Stan przed konserwacją. Fot. Izabela Michalik, luty 2023

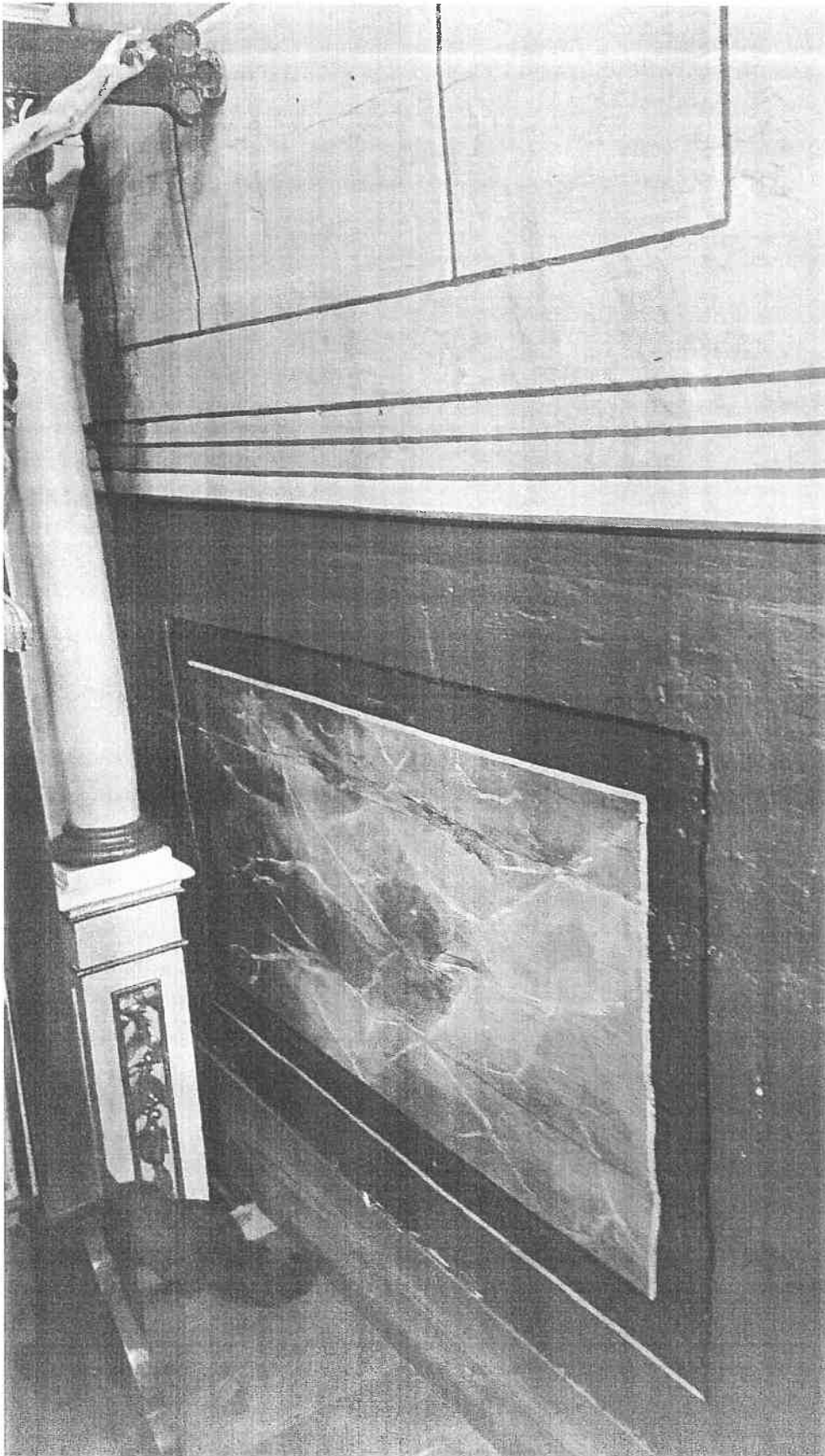
Fot. 8. Cerkiew pw. Mikołaja Cudotwórcy w Bereźnicy Wyżnej – zbliżenie na fragment pierwotnej polichromii ściennej zachowanej na ścianie ołtarzowej za ikonostasem przedstawiający marmoryzację; w górnej partii widoczne łuszczące się warstwy malarskie oraz liczne ubytki warstwy zaprawy i warstwy malarskiej. Stan przed konserwacją. Fot. Izabela Michalik, luty 2023

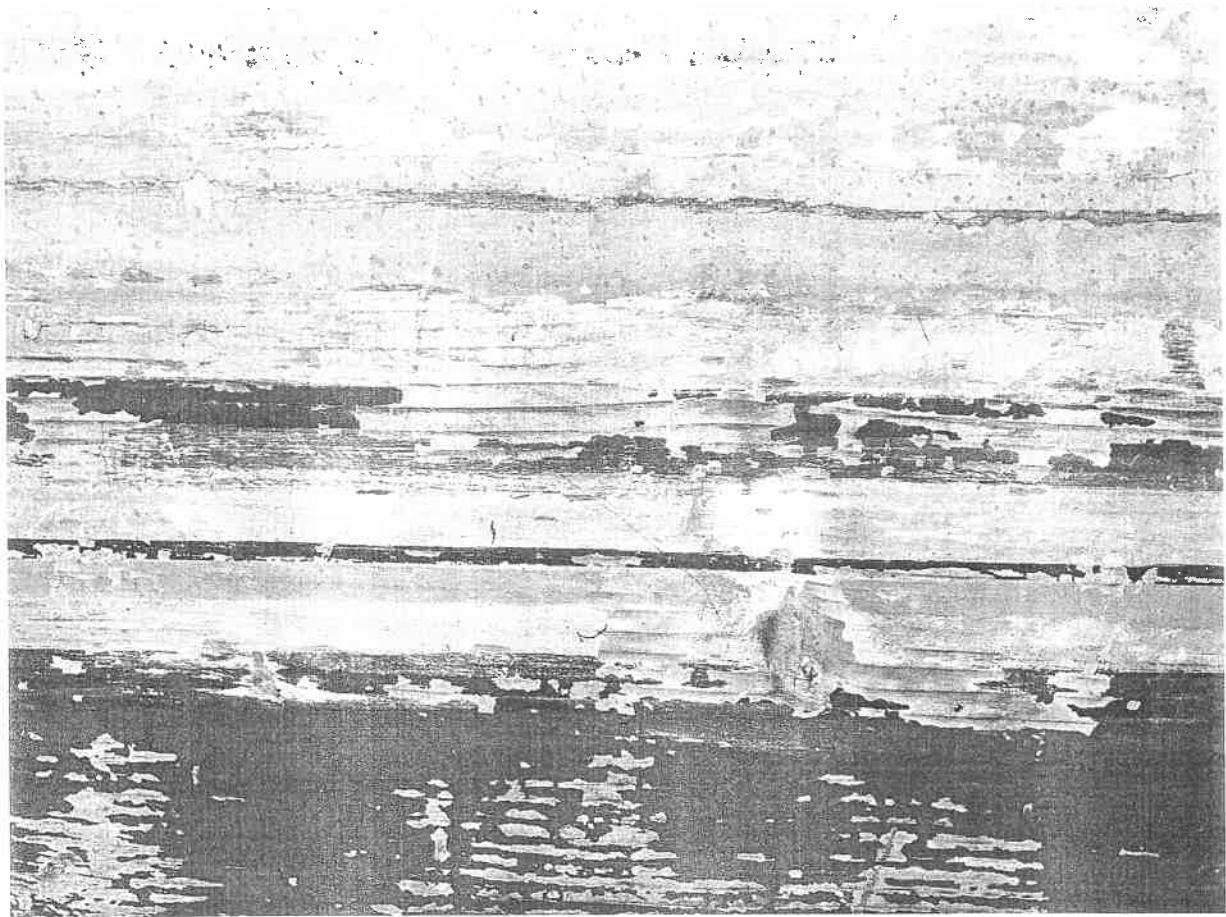
Fot. 7. Cerkiew pw. Mikołaja Cudotwórcy w Bereźnicy Wyżnej – widoczna wtórna polichromia ścienna powtarzająca pierwotne podziały architektoniczne. Stan przed konserwacją. Fot. Izabela Michalik, luty 2023

Fot. 10. Cerkiew pw. Mikołaja Cudotwórcy w Bereźnicy Wyżnej – zbliżenie na pierwotny fragment polichromii ściennej usytuowany w prezbiterium za ikonostasem przedstawiający marmoryzację; widoczne łuszczące się warstwy malarskie oraz liczne ubytki warstwy zaprawy i warstwy malarskiej. Ciemniejsze zaplamienia wskazują na obecność drobnoustrojów. Stan przed konserwacją. Fot. Maria Józefina Barlik, luty 2023

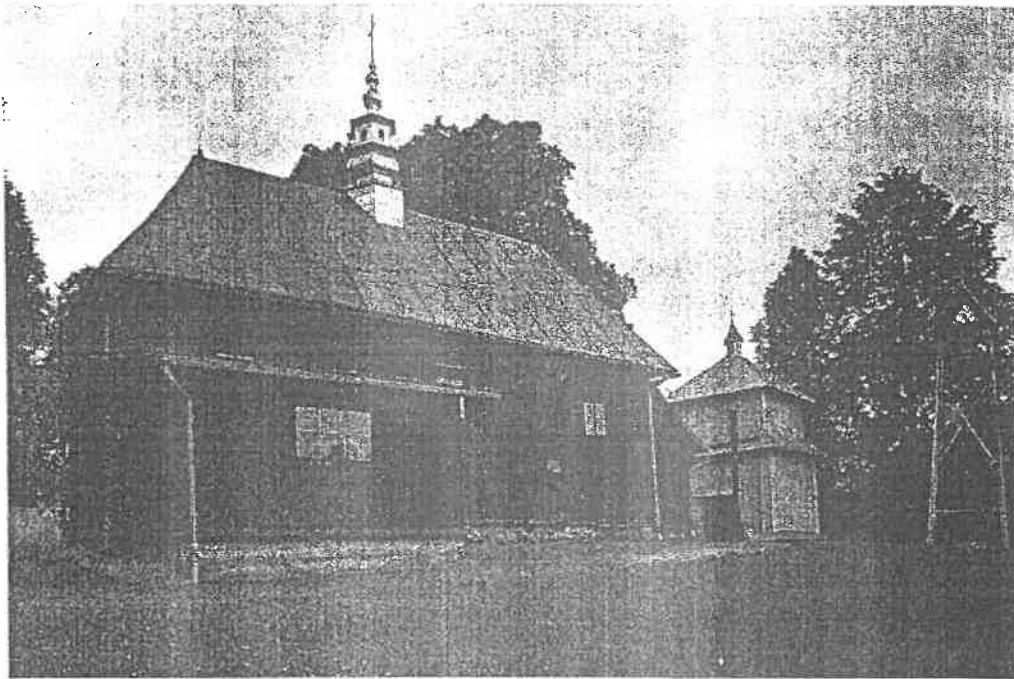

Fot. 9. Cerkiew pw. Mikołaja Cudotwórcy w Bereźnicy Wyżnej – zbliżenie na dolny fragment polichromii ściennej przedstawiający marmoryzację; widoczne liczne przemalowania. Stan przed konserwacją. Fot. Izabela Michalik, luty 2023

Fot. 11. Cerkiew pw. Mikołaja Cudotwórcy w Bereźnicy Wyżnej – zbliżenie na pierwotny fragment polichromii ściennej usytuowany w prezbiterium za ikonostasem ukazujący oryginalne podziały architektoniczne; widoczne łuszczące się warstwy malarskie oraz liczne ubytki warstwy zaprawy i warstwy malarskiej. Ciemniejsze zaplamienia wskazują na obecność drobnoustrojów. Stan przed konserwacją. Fot. Maria Józefina Barlik, luty 2023

**PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH
PRZY POLICHROMIACH ŚCIAN, STROPU ORAZ CHÓRZE
CERKWI PW. ŚW. MIKOŁAJA CUDOTWÓRCY
W BEREŹNICY WYŻNEJ, OBECNEGO KOŚCIOŁA
RZYMSKOKATOLICKIEGO PW. NARODZENIA NAJŚWIĘTSZEJ MARI
PANNY**

AUTOR OPRACOWANIA:

**Mgr Izabela Michalik
Konservator dzieł sztuki
Dyplom nr 8401**

Izabela Michalik

Kraków, 2023

PODSTAWA WYCENY : „Zasady wynagradzania artystów plastyków konserwatorów - restauratorów dóbr kultury” (*Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki* nr 1 | 2001 r.)

ELEMENTY WNEŹRZA CERKWI OBJĘTE PLANOWANYMI PRACAMI (powierzchnia w dm²):

- PREZBITERIUM (POLICHROMIE ŚCIENNE I P. STROPU) 84,5 m²
 - NAWA GŁÓWNA :
 - 1. CZ. (POLICHROMIE ŚCIENNE I P. STROPU) 91,2 m²
 - 2. CZ. (OD STRONY CHÓRU – TYLKO POLICHROMIE STROPU) 21,9 m²
- ŁĄCZNIE: 197,6 m²

W TYM:

- DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA I OPISOWA ORAZ PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
- STRATYGRAFICZNE BADANIA KONSERWATORSKIE (W TYM: PROJEKT BADAŃ KONSERWATORSKICH, PRZEPROWADZENIE BADAŃ, DOKUMENTACJA BADAŃ
- BADANIA FIZYKO-CHEMICZNE
- DOKUMENTACJA POWYKONAWCZA PRZEPROWADZONYCH PRAC KONSERWATORSKICH (W TYM DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA)